

# „TÉRSÉGI TÁRSADALOM” SOROZAT

\*\*\*\*\*

## Közbirtokosságok, a helyi vezetők szemszögéből

A székelyföldi erdőgazdaság legfontosabb szereplői a helyi közbirtokosságok. A térségi közbirtokossági rendszer visszaállítása és működése a térségi társadalom egyik legfontosabb tartalmi eleme. A közel 300 lokális közbirtokossági szerkezet önálló, egyedi módon működő szervezetek sokaságából áll, tulajdonképpen azt lehet mondani, hogy nincsen két egyformán működő közbirtokosság a térségben. Ez a szervezeti, tartalmi sokféleség részben az egyes települések eltérő adottságaiból ered, másfelől pedig a települések eltérő társadalomtörténeti hagyományaiból, illetve a szintén eltérő helyi szervezési és működtetési kompetenciákból.

A közbirtokosságok működésének szakmai (erdőgazdálkodási, gazdasági), közéleti és helyi mindennapi megítélése **két, egymástól nagyon eltérő véleménypólus egymásra vetülésében formálódik.**

- Az egyik pólus a közbirtokosság működésének úgynevezett hagyományos modelljét tekinti viszonyítási alapnak, amely az erdővagyon megőrzését és a helyi közösség érdekei/igényei szerinti hasznosítását tekinti alapvető követelménynek. Ez a modell tulajdonképpen azt jelenti, hogy a közbirtokosság intézményi szerkezete és működési módja sokrétűen beágyazódik a helyi közösségbe, működését és társadalmi megítélését/értékelését a közösségi identitás és a közösségi tudás a keretezi. Ebben az értelemben a közbirtokosság intézményének a társadalomépítő funkciója a prioritás.
- A másik pólust képező modell az erdővagyonra olyan gazdasági értéknek tekint, amelyet napjaink gazdasági logikája szerint kell működtetni (beruházás, értékesítés, innováció).

A két modell abban az értelemben ellentétes egymással, hogy mindkettő irrelevánsnak tekinti a másikat. Ugyanakkor ki kell emelnünk azt is, hogy lokális léptékben egyértelműen az első modellnek van társadalmi támogatottsága. A második modell – nagyon kevés településkivétellel – „külső” elvárásként (erdészeti, gazdasági, fejlesztéspolitikai szakemberek, fejlesztéspolitikai elvárások stb.) tételeződik.

Kutatási tapasztalataink azt mutatják, hogy a „társadalmi hasznosság” versus „gazdasági hasznosság” dilemmát térségi kontextusban eltakarják a közbirtokosságok működtetésével kapcsolatos aktuális gondok, a jogi-adminisztratív szabályozáshoz való igazodás feladatai, a védekezési stratégiákra való beállítódás, az eseti politikai tematizációk. A dilemma szakmai-közéleti tematizációjának nincsen térségi gazdája. Mindennek az eredményeként az látható, hogy trendszerűen az úgynevezett „csendes működésre” (változatlanságra, túlélésre, kivárássra) való berendezkedés jellemzi ezt a térségi ágazatot. Ez az állapot a „társadalmi hasznosság” modelljét tartja működésben, annak minden helyi vitájával egyetemben. A közbirtokosságoknak ez az **alapvető lokális léptékű társadalmi funkciója** (értéke) a térségben ma nem tematizálódik.

# „TÉRSÉGI TÁRSADALOM” SOROZAT

\*\*\*\*\*

A KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja keretében a Nagyküküllő Közbirtokossági Szövetség támogatásával 2020-2021 folyamán szerveztünk elemzési programot a közbirtokossági szerkezet elemzése témakörében. Az interjúorozatra, esetelemzésekre, személyes megfigyelésre, terepmunkára alapozó kutatási program a lokális léptékben működő közbirtokosságok működését a helyi társadalom közegében vizsgálta (a közbirtokossági szerkezet társadalmi beágyazottsága, a helyi közösségi tudás szerepe, a helyi kontextusban termelődő vezetői szerepek).

A lokális jellemzők, egyedi vonások sokfélesége mögött/mellett olyan működési minták, trendek is megfigyelhetők, amelyek az erre az ágazatra irányuló térségi léptékű fejlesztéspolitikai gondolkodás, tervezés, program alkotás számára fontos kiindulópont lehet. Jelzésszerűen ismertetjük a fontosabbakat (a felsorolás nem tekinthető értékelési sorrendnek):

- *A közbirtokosságok működésében a tagság autoritása nagyon fontos tényező.*
- *A járadék elv (juttatások a tagság számára) központi szerepe.*
- *A helyi közösség támogatására irányuló szerepvállalás.*
- *A közgyűlési részvétel visszafogott mértéke/módja.*
- *Az alaptevékenység (erdőgazdálkodás a tagság igényeinek kielégítése érdekében) prioritása a komplementer tevékenységekhez, a hálózati szerveződéshez, az innovációs kezdeményezésekhez képest.*
- *Távlati célként rendszerint fölmerül a teljes körű, önálló gazdasági tevékenység megszervezése (kitermelés, értékesítés megoldása saját hatáskörben, saját eszközökkel).*
- *Lokalitás centrikusság a tevékenységben, tervezésben, értékelésben egyaránt.*
- *Az erdészeti szakmai kompetenciák (mintkülös szakmai autoritás) tudomásul vétele.*
- *A „pontoszerű” (szigetszerű) működés dominanciája.*
- *Általános és erős bürokrácia ellenesség, központosítás ellenesség.*

A fentiekben jelzett, gyakran megfigyelhető jellemzők mellett természetesen eseti, próbálkozás jellegű vagy sikeresnek mutató innovációs kezdeményezések is megfigyelhetők. Bár ezekből kevés van, összegyűjtésük és elemzésük szintén hasznos kiindulópontokat kínálhat a fejlesztéspolitikai elgondolások, tervek, programok alkotói számára.

## Kapcsolódó szakmai anyagok

(az on-line nem elérhető kiadványok Intézetünkben térítésmentesen igényelhetők)

- **Közösségi vagyon – közösségi szerep. Székelyföldi erdőgazdálkodás: szempontok, tények, lehetőségek** (szerk: Biró, A. Z. – Tamás, L.) 2020. Státus Kiadó, Csíkszereda.
- **Közösségi erdőgazdálkodás – vidéki társadalom. Szempontok a székelyföldi közbirtokosságok társadalmi szerepének vizsgálatához.** Biró A. Z. *Pro Scientia Ruralis* 2021.2. 65-83.  
<https://proscirural.ro/wp-content/uploads/2026/03/biro-a-zoltan-kozossegi-erdogazdalkodas-videki-tarsadalom.pdf>